

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

No7

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 422 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-iyulda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Luis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Suv tarkibining wireless waterlight qurilmasi ishlashiga ta'siri va iqtisodiy samaradorligini matematik model asosida tahlil qilish	14
Kungiratbay Sharipov, Ma'ruf Nurmanov	
O'zbekistonda aholi ish bilan bandligini oshirishda davlatning roli	20
Juraqulov Baxrimurod Ilxomovich	
BIM texnologiyasi: zamonaviy qurilish sohasida samaradorlik va shaffoflik omili	26
Usmonov F.B., Rajabova A.Sh.	
Nodavlat oliy ta'lim muassasalarida marketing faoliyati samaradorligini oshirish metodologiyasini takomillashtirish	31
Yuldashov Isomiddin Sidiqov	
Korxona iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda diversifikatsiya strategiyasining roli	35
Alimatova Shoxsanam Abdumalik qizi	
Модели совместного развития человеческого капитала и искусственного интеллекта в цифровую эпоху	40
Явкачев Шохзод Зайниддин углы	
Navigating sustainable development: management challenges and solutions in the oil and gas sector	49
Kudratkhodjaeva Ziyoda Kamol kizi	
Banklarda moliyaviy barqarorlikning nazariy asoslari	56
Djalilov G'ayrat Qaxramanovich	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda turizm industriyasidan foydalanishda xorijiy mamlakatlar tajribalari	66
Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich	
O'zbekistonda barqaror davlat qarzi siyosatini shakllantirishning ustuvor yo'nalishlari	71
Sayfutdinov Xasanboy Dilshodovich	
Международный опыт сельскохозяйственного налогообложения и возможности его применения в узбекистане	76
Salimov Sherzod Baxtiyorovich	
Economic analysis and development strategy of the composites market in the regions of Uzbekistan	81
S.S.Sidiqov, A.A.G'ulomov, B.R.Tillayeva	
Oliy ta'lim muassasalarida moliyaviy mustaqillikning kutilayotgan istiqbollari va hozirgi natijalari	88
Muxamedov Ravshan Zafarovich	
Elektron tijoratni soliqqa tortish mexanizmini takomillashtirish yo'llari	93
Homidov Baxtiyor Rahimberdievich	
Investitsion jozibadorlik konsepsiyasi va uning strategik ahamiyati	99
Otaboyev Axmed Maxsudbek o'g'li	
Beomeditsina signallarini xaar veyvletlari va bo'lak veyvletlari yordamida raqamli ishlash	105
Uraqov Shokir Ulashovich	
Oliy ta'lim muassasalarini moliyalashtirishning ahamiyati, tartibi va takomillashtirish yo'llari	112
Istamova Sojida Kaxarovna	
The role of all kinds of transports (road, rail, air, and water) in the modern enhancement of tourism logistics in Uzbekistan	117
Egamberdiyeva Yulduz, Turdiyeva Maftuna	
Sanoat korxonalarida kapitalarini samaradorligini oshirishning baholashning zamonaviy usullarining xususiyatlarida nazariy va amaliy farovonlik sari	126
Muradov Botir Xayat	
Инструменты планирования урбанизации: методика анализа планового распределения средств в программе «обод махалля» на основе балльной оценки	136
Салимова Юлдуз Исаковна	
Socio-economic aspects and contemporary theories of higher education finance	141
Karlibaeva Gulshat	

Transformatsiya jarayonida innovatsion bank xizmatlarini rivojlantirish yo'llari.....	147
Absamatov Anvar Ergashovich	
Перспективы цифрового развития сектора материального производства.....	153
С. И. Протасеня, Г. Ж. Аллаева	
«Sustainable logistics practices. Minimizing carbon emissions in global supply chains»	161
Suleymonova Ezoza, Alimova Bonu	
Analyzing the need for Tourism logistics development in Uzbekistan	169
Nigmatova Malika	
Management strategies for sustainable tourism development in emerging destinations (a case study of Samarkand, Issyk-kul, and Khiva).....	177
Sabina Uroкова	
Qashqadaryo viloyatida turizm sohasini strategik rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy asoslari va ularning qo'llanilishi.....	184
Daminova Barno Esanovna	
Опыт турции в управлении миграционными кризисами	189
Бегматов Хусанбек	
Bulutli texnologiyalar orqali korxona buxgalteriya tizimini raqamlashtirish va samaradorlikka erishish.....	193
Soibov Nozimbek Faxriddin o'g'li	
Barqaror rivojlanish doirasida jismoniy shaxslarni kreditlash tizimini isloh qilishning institutsonal asoslari.....	197
Xalekeyeva Zoya Pirniyazovna, Akmal Abdurahmonov Nurmamatovich	
Moliyaviy outsorsing xizmatlari bozori rivojlanishini takomillashtirishning swot tahliliga asoslangan innovatsion mexanizmlari	202
San'atbek Komilovich Salayev, Umidbek Komiljanovich Babajanov	
Transformatsiya jarayonlari sharoitida iqtisodiyot tizimi faoliyati va prognozlashning nazariy asoslari	214
Alimov Fazliddin Xalimovich	
Пути совершенствования подхода к финансированию проектов, реализуемых на принципах промышленной кооперации.....	220
Котов В.А., Шадиева Д.Х.	
Yuksalish salohiyatini yuksaltirishda boshqaruv xodimlari qobiliyatidan foydalanish masalalar	225
Ayubxon Qutbiddinov Bosit o'g'li	
Bank xizmatlari ommabopligini oshirish yo'llari.....	228
Kasimova Muxlisa Anvar qizi	
Chemical industry in uzbekistan: challenges and development	235
Kudaynazarova Dilnaz Koshkarbaevna	
Samarqand viloyatida tabiiy turistik resurslardan samarali foydalanish usullarini takomillashtirish orqali bandligini oshirish imkoniyatlari.....	240
Rabbimov Muhriddin Musoqul o'g'li	
Globallashuv sharoitida ekologik xavflarni kamaytirishda yashil iqtisodiyotning ahamiyati.....	246
Xolbekova Feruzaxon Rasulovna	
Qibray tumanining 2021–2023-yillarda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish holati.....	249
Siddikov Alisher Ismoilovich	
Davlat xaridlari tizimida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish: xalqaro tajribalar tahlili	253
Majidov Nizom Baxramovich	
Oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirishning xorij tajribasi.....	259
Ermatov Nosir Tohirovich	
Aholi farovonligi darajasiga ta'sir etuvchi ko'rsatkichlarni ekonometrik baholash	265
Toshaliyeva Saodat Toxirovna, Allamurodova Zuxra Alibekovna	
Сектор услуг как стратегический фактор структурной трансформации экономики Узбекистана.....	272
Кадыров Абдурашид Маджидович, Ахмедиева Алия Тохтаровна	
O'zbekistonda valyuta kursini shakllanish holati prognozlari.....	280
Samandarov Zuxriddin Raup o'g'li	

Проблемы бухгалтерского учета в условиях цифровизации экономики	288
Абдуллаев Абдурауф	
Raqamli texnologiyalar sharoitida xizmat ko'rsatish korxonalarida iqtisodiy resurslardan samarali foydalanish strategiyalari	299
Kuldoshev Lazizjon Sharifovich	
Davlat boshqaruvi organlarining strategik rejalarini ishlab chiqish bo'yicha xorijiy mamlakatlar tajribasi	303
Dilshod Pulatov, Xamidaxon Akbarova, Dildora Mirzaeva	
Tijorat banklarining moliyaviy xavfsizligi ta'minlash	310
Mamatov Sardor Axmatjonovich, Mavlanov Nuriddin Boyqobilovich, Sattarov Nodirjon Absalomovich	
Ziyorat turizmini rivojlantirishda halol standartlarini qo'llashning nazariy, uslubiy va konseptual asoslari	315
Azizova Saodat Xabibulloyevna	
Oliy ta'lim muassasalarini moliyalashtirish bo'yicha yevropa tajribasi	320
Karlibaeva Gulshat	
Iqtisodiy konsentratsiyalarning sog'lom raqobat muhitiga ta'siri	325
Luqmanov Sharifxon A'zam o'g'li	
Logistika axborot tizimlarini texnologik jarayonlarga joriy etish	330
Uzaqov Ortik Shaymardanovich	
Принципы перехода к «Зелёной экономике» в Республике Узбекистан	336
Хамракулова Сусанна Тотуховна	
Kichik biznesni rivojlantirish iqtisodiy ko'rsatkichlarini prognozlash modellarini qo'llash	340
Ibragimova Gulchexra Toxirovna	
Raqamli ta'lim sharoitida liderlikning yangi qirralari	357
Oqmullaev Ravshan Raximjon o'g'li, Xodjieva Durdona Abdurasulovna	
Методология развития экологического менеджмента в промышленном хозяйстве выбросы в атмосферный воздух на горнодобывающих и металлургических предприятиях	361
Muradov Botir Xayat	
Strategik budjetlashtirish tizimining natijaga yo'naltirilgan budjetlashtirish tizimi bilan bog'liqligi, xalqaro tajriba va O'zbekiston uchun tavsiyalar	370
Xushmurotov Zoyir Bektemirovich	
Cultural branding and the entry of traditional products into the international market	374
Zebiniso Ganiyeva	
Farovonlikni baholash bo'yicha ilg'or xorijiy nazariy yondashuvlar	379
Norqobilov Nusratilla Norsaitovich	
O'zbekistonda hududlarini turizm salohiyatini innovatsion yondashuv asosida baholash	384
Umirova Dilnoza Safarovna	
Tourism education for sustainability: curriculum development in universities of Uzbekistan	393
Temirova Durdona, Yorqulov Muhammadmurod	
The contribution of small enterprises and private entrepreneurs to job creation in the labor market	399
Juraboev Haliljon	
Iqtisodiy o'sish sharoitida transport infratuzilmasi holati va uni rivojlantirish yo'llari	404
Haydarov Jahongir Aktamovich	
Oliy ta'lim muassasalarini moliyalashtirishni strategik boshqarishning nazariy asoslari va xorijiy tajribalar	410
Quvondiqov Farrux Ibragimovich	
Tijorat banklarida iqtisodiy samaradorlikni axborot texnologiyalar orqali rivojlantirish istiqbollari	418
Dadenova Gulxan Kenesbaevna	

TIJORAT BANKLARIDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI AXBOROT TEKNOLOGIYALAR ORQALI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI

Dadenova Gulxan Kenesbaevna

Toshkent Xalqaro Kimyo universiteti katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada O'zbekistonda tijorat banklari faoliyatida raqamlashtirish jarayonlari va bank xizmatlarini ko'rsatishda foydalanilayotgan axborot texnologiyalarining zarurati o'rganilgan. Bu jarayonda mavjud muammolar aniqlangan va ularni bartaraf etish yuzasidan amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, bank, bank xizmatlari, fintex texnologiyalari, transformasiya.

Abstract: The article studies the digitalization processes in the activities of commercial banks in Uzbekistan and the need for information technologies used in the provision of banking services. In this process, existing problems are identified and practical proposals and recommendations are developed to eliminate them.

Key words: digital economy, bank, banking services, fintech technologies, transformation.

Аннотация: В статье исследуются процессы цифровизации деятельности коммерческих банков Узбекистана и необходимость использования информационных технологий при предоставлении банковских услуг. В ходе исследования выявляются существующие проблемы и разрабатываются практические предложения и рекомендации по их устранению.

Ключевые слова: цифровая экономика, банк, банковские услуги, финтех-технологии, трансформация.

KIRISH

Raqamli iqtisodiyot sharoitida bank mijozlarining talablari tez sur'atlarda o'zgarib bormoqda, bu esa bankda xarajatlarni optimallashtirish va faoliyat samaradorligini oshirishga qaratilgan bosimni yanada kuchaytiradi. Natijada, tijorat banklari zamonaviy raqamli texnologiyalardan keng miqyosda foydalanishga bo'lgan ehtiyojlari ortib, banklar mijozlar bilan raqamli kanallar — platforma va mobil ilovalar orqali aloqa o'rnatish zaruratini vujudga oshiradi. Shu bilan birga, mijozlar ham bank filiallarida taqdim etiladigan an'anaviy xizmatlar o'rniga onlayn va mobil xizmatlarga ko'proq ustuvorlik beradilar.

Onlayn xizmatlarga bo'lgan talabning keskin ortishi fintex (Fintech) kompaniyalari hamda yirik texnologik platformalar (BigTech) uchun bank sektorida yangi ishtirokchi sifatida namoyon bo'lish imkoniyatini yaratdi.

Raqamli O'zbekiston – 2030» strategiyasida mamlakat moliyaviy sektorida raqamlashtirish jarayonlarini yanada chuqurlashtirish va innovation echimlarni joriy etish orqali bank xizmatlari qamrovi va sifatini oshirish ustuvor vazifalar sifatida belgilangan. Xususan, ushbu strategiyada yagona savdo maydonchasi doirasida keng qamrovli bank va bankdan tashqari moliyaviy xizmatlarni (jumladan, qimmatli qog'ozlar bilan operatsiyalar, sug'urta xizmatlari va boshqalar) birlashtirgan moliyaviy supermarketlar modelini yaratish muhim yo'nalish sifatida qayd etilgan.[1]

Bundan tashqari, tijorat banklari zimmasiga mijozlarga masofaviy bank xizmatlarini, ayniqsa mobil ilovalar orqali taqdim etish ko'lamini va sifatini oshirish vazifasi yuklatilgan. Ushbu vazifalarni amalga oshirish bank tizimida raqobatbardoshlikni kuchaytirish, mijozlar uchun qulay va inklyuziv moliyaviy muhit yaratish hamda raqamli xizmatlarni jadal rivojlantirishga xizmat qiladi.

Zamonaviy bank-moliya sektorida raqamli transformasiya takliflar shakllanishi, jarayonlarni avtomatlashtirish, mijozlar tajribasini takomillashtirish, ma'lumotlarni integratsiya qilish, tashkiliy moslashuvchanlikni ta'minlash va marketing faoliyatini transformasiya qilish kabi keng ko'lamli o'zgarishlarni taqozo etmoqda.

Ayni shu nuqtai nazardan kelib chiqib, raqamli moliyaviy texnologiyalarning (FinTech) transformasion jarayonlardagi o'rni va ahamiyatini chuqur tahlil qilish, shuningdek, ulardan samarali foydalanish mexanizmlarini ishlab chiqish bugungi kunda juda muhim ilmiy va amaliy vazifa hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Moliyaviy sohada yangi atama sifatida FinTech moliyaviy xizmat ko'rsatish institutlari tomonidan qabul qilingan yangi texnologiyalarni tavsiflovchi mashhur tushunchaga aylandi. Ushbu atama ma'lumotlar xavfsizligidan tortib moliyaviy xizmatlarni etkazib berishgacha bo'lgan keng ko'lamli texnikani o'z ichiga oladi [2].

O'zbekistonlik taniqli iqtisodchi olim i.f.d., professor N.Jumaev raqamli aktivlarni boshqarishda axborotxavfsizligini ta'minlash, bu jarayonda iste'molchilarning huquqiy himoyasi, bulutli texnologiyalardan foydalanish, blokcheyn texnologiyalarini keng joriy etishni ustuvor yo'nalishlar sifatida e'tirof etadi. [3].

Xorijlik iqtisodchi olim Kronk J. [4]ning fikriga ko'ra, raqamli transformasiya moliya tizimi uchun bir turdagi "qutqaruv aylanasi" vazifasini bajarib, bank mijozlarining xizmatlardan qoniqmaslik muammosini bartaraf etishda muhim o'rin tutadi. Ushbu jarayon bank xizmatlari sifatini yaxshilash va mijozlar ehtiyojlariga moslashuvchan echimlarni taklif etish imkonini beradi.

Shuningdek, davlatimiz rahbari Sh.M. Mirziyoevning "Yangi O'zbekistonda yangi bank tizimi bo'ladi. 2025 yilga borib, davlat ulushini 70 foizdan 40 foizga tushirishimiz kerak," degan so'zlari ham ushbu sohada amalga oshirilayotgan islohotlarning qat'iy siyosiy va strategik asoslarga ega ekanligini anglatadi [5].

FinTech ekotizimiga 4 ta element kiradi: moliyaviy institutlar, texnologiya kompaniyalari, infratuzilma ishtirokchilari, iste'molchilar va foydalanuv chilar [6]. FinTechni moliyaviy xizmatlar va axborot texnologiyalari kombinatsiyasi sifatida aniqlash mumkin [7].

FinTechning rivojlanishi va tarqalishini raqamli iqtisodiyotga o'tishning xususiy holati, ya'ni moliyaviy faoliyatni raqamlashtirish sifatida baholash mumkin [8].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot jarayonida tanlanma adabiyotlar tahlili usuli asosida Fintech atamasiga doir qarashlar tadqiq qilindi, shuningdek, guruhlashtirish, induksiya, deduksiya, taqqoslash, analiz va sintez usullaridan foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

FinTech — bu raqamli texnologiyalar va katta ma'lumotlar (Big Data)dan foydalanishga asoslangan moliyaviy innovatsiyalarni o'z ichiga olgan tizimdir. Hozirgi kunda mazkur texnologiyalar mavjud moliyaviy xizmatlarni samarali taqdim etish, ularning sifatini oshirish hamda yangi turdagi xizmatlarni joriy etish imkonini yaratmoqda.

S&P Global agentligining 2018 yildagi "AQSh FinTech bozori hisoboti"da (U.S. FinTech Market Report) FinTech sohasidagi faoliyat quyidagi olti asosiy yo'nalishga ajratilgan. (1-jadval)

1-jadval. FinTech sohasidagi faoliyat asosiy yo'nalishlari

№	Yo'nalish nomi	Qisqacha tavsif
1	To'lov tizimlari	Elektron to'lovlar, QR-kod orqali to'lov, mobil to'lovlar va kontaktsiz operatsiyalar
2	Raqamli kreditlash	Onlayn ariza berish, avtomatlashtirilgan kredit baholash va ajratish jarayonlari
3	Raqamli banking	Internet-bank, mobil ilova orqali xizmatlar, faoliyatning to'liq raqamlashuvi
4	Shaxsiy moliya va raqamli investisiyalarni boshqarish	Moliyaviy rejalashtirish, avtomatlashtirilgan investisiya maslahatchilari (robo-edvayzerlar)
5	Blokcheyn texnologiyalari	Tranzaksiya shaffofligi, xavfsizlik va raqamli aktivlar (kriptovalyuta)
6	InsurTech (sug'urta sohasidagi innovatsiyalar)	Sug'urta arizalarini raqamlashtirish, dinamik tariflash, mijozga mos sug'urta echimlari

Xalqaro amaliyotda FinTech kompaniyalari an'anaviy bank sektori uchun nafaqat innovasion sherik, balki jiddiy raqobatchi va xatto tahdid sifatida ham baholanmoqda. Bugungi kunda bank sohasidagi raqobat faqatgina tijorat banklari o'rtasida emas, balki tijorat banklari va FinTech kompaniyalari o'rtasidagi raqobatga aylangan.

Natijada, moliyaviy bozorda ustunlikka erishishda bankning yirik kapital bazasiga emas, balki zamonaviy, raqamli biznes modellarni muvaffaqiyatli joriy etish qobiliyatiga ega bo'lgan kredit tashkilotlarining imkoniyatlari yuqoriroq baholanmoqda. Bu esa bank sektorida raqamlashtirish va innovasion echimlarni joriy etishni strategik ustuvor yo'nalishga aylantirmoqda.

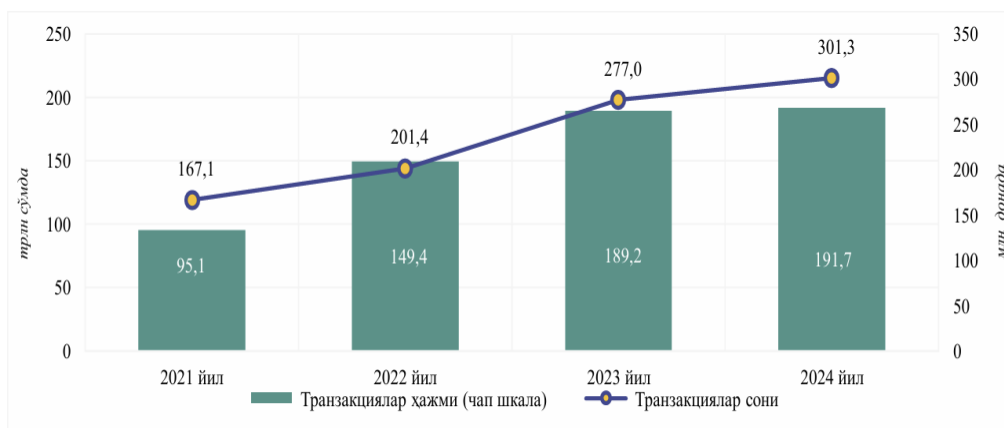
O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki va Singapur Markaziy bankining Global Finance & Technology Network (GFTN) tashkiloti o'rtasida 2025 yilda o'zaro anglashuv Memorandumi imzolagan. [9] Ushbu Memorandum ikki tomonlama hamkorlik aloqalarini o'rnatgan holda mamlakatda FinTech ekotizimini rivojlantirish, raqamli iqtisodiyotni qo'llab-quvvatlash va global tajribalarni tatbiq etishga qaratilgan keng qamrovli dasturni amalga oshirish uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

Hamkorlik doirasida quyidagi yo'nalishlar qamrab olinadi:

- FinTech sohasini rivojlantirish strategiyasini ishlab chiqish;
- Kadrlar salohiyatini oshirish va maxsus o'quv dasturlarini tashkil etish;
- Xakatonlar, forumlar va innovatsiya tadbirlari orqali FinTech hamjamiyatini qo'llab-quvvatlash;
- Venchur moliyalash, startaplar va "yashil iqtisodiyot"ni rivojlantirish uchun raqamli platformalarni joriy etish.

2024 yilda O'zbekistonda milliy to'lov tizimlari hisoblangan "Humo" va "Uzcard" o'rtasida bankomatlar tarmog'ini o'zaro integratsiya qilish ishlari to'liq tugatildi va bank kartalari foydalanuvchilari uchun ikkala to'lov tizimi infratuzilmasidagi bankomatlardan muqobil foydalanish uchun shart sharoitlar yaratilgan.

O'tgan 2024 yilda jami bankomatlar orqali amalga oshirilgan tranzaksiyalar summasi 191,7 trln so'mni va tranzaksiyalar soni esa 301,3 mln tani tashkil etadi. Hisobot yilida masofaviy xizmatlardan foydalanuvchi bank mijozlari soni qariyb 1,2 barobarga oshib, 2025 yil 1 yanvar holatiga 52,9 mlnga etgan. Bunda, ushbu foydalanuvchilarning 1,5 mln tasi tadbirkorlik sub'ektlari, 51,4 mln tasi jismoniy shaxslar bank kartalari hissasiga to'g'ri keladi. Banklarning mobil ilova dasturlari orqali jismoniy shaxslarning masofadan turib onlayn tarzda amalga oshirgan operatsiyalari hajmi hisobot yilida 1,6 barobarga oshib 396,7 trln so'mni tashkil etgan.[0]

Манба: Марказий банк маълумотлари

1- rasm. Bankomatlar orqali amalga oshirilgan tranzaksiyalar haqida ma'lumot¹

Shu jumladan, mobil ilova dasturlari orqali amalga oshirilgan onlayn depozit operatsiyalari hajmi – 77,8 trln so'm, onlayn konversiya amaliyotlari – 36,3 trln so'm, onlayn mikroqarzarlar – 24,4 trln so'm va kreditlarni so'ndirish hajmi – 29,7 trln so'mni tashkil etganyu

XULOSA VA TAKLIFLAR

Zamonaviy raqamli iqtisodiyot sharoitida FinTech texnologiyalarining jadal rivojlanishi bank sektori uchun nafaqat qo'shimcha xatarlar manbasi, balki raqobatbardoshlikni oshirish, biznes modellarni raqamlashtirish va xizmat sifatini yaxshilashda muhim drayver sifatida namoyon bo'lmoqda. Ushbu jarayon tijorat banklari oldiga strategik miqyosdagi vazifalarni qo'yimoqda.

1 [Markaziy-bank-yillik-isoboti-2024.pdf](#) 135-ber

Fikrimizcha, respublikamizda tijorat banklarining raqamli transformasiya jarayonlarini jadallashtirish maqsadida quyidagi takliflarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

Raqamli transformasiya bo'yicha aniq strategiya ishlab chiqish va uni amalga oshirish uchun etarli moliyaviy va tashkiliy resurslar ajratish;

Bank rahbariyati va mas'ul mutaxassislar uchun raqamli kompetensiyalarni shakllantirish va muntazam oshirish bo'yicha o'quv-amaliy dasturlarni yo'lga qo'yish;

Bank kengashi tarkibida raqamli transformasiya jarayonlarini monitoring qilish va rag'batlantirish maqsadida alohida qo'mita tuzish, uning vakolatlari va mas'uliyatini aniq belgilash;

Menejment samaradorligini baholashda raqamli transformasiyaga oid KPI ko'rsatkichlaridan foydalanish, ularni banklar faoliyatini baholash mezonlariga kiritish.

Umuman olganda, tijorat banklari faoliyatida raqamli transformasiyani chuqurlashtirish nafaqat raqobat muhitini yaxshilaydi, balki bank tizimini raqamli iqtisodiyotning yangi talablariga moslashtirishga, innovation xizmatlarni rivojlantirishga va mijozlar ehtiyojlariga tezkor javob berishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, banklar tajribasi asosida iqtisodiyotning boshqa tarmoqlari uchun samarali benchmarking modellarini yaratish imkoniyati ham yuzaga keladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 5 октябрдаги ««Рақамли Ўзбекистон — 2030» стратегиясини тасдиqlаш ва уни самарали амалга ошириш чоратадбирлари тўғрисида»ги ПФ-6079-сон Фармони.
2. Gai, K., Qiu, M., & Sun, X. (2018). A survey on FinTech. Journal of Network and Computer Applications, 103, 262–273. doi:10.1016/j.jnca.2017.10.011
3. Жумаев Н.Х. (2020) Рақамли иқтисодиёт нега керак ва у нима беради? (<https://review.uz/oz/post/raqamli-iqtisodiyot-mamlakatimiz-taraqqiyoti-garovidir>).
4. Kronk Dj. Sifrovaya transformasiya finansovix uslug - nadejnoe vlojenie v budushee. URL: https://www.cisc0.c0m/c/dam/m/ru_ru/intemet-of-everything-ioe/iac/assets/pdfs/Cisco_Financial_m.pdf
5. Ш. М. Мирзиёев Банк тизимида трансформация ва хусусийлаштириш жараёнлари муҳокамаси бўйича йиғилиши. 2023 йил 20 ноябрь.
6. Жданова Ольга Александровна Финтех-акселераторы - институты финтех экосистемы // Общество: политика, экономика, право. 2018. №4. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/finteh-akseleratory-institutyfintehkosistemy>.
7. Котляров И.Д. Финтех: сущность и модели реализации // ЭКО. 2018. №12 (534). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/finteh-suschnost-i-modeli-realizatsii>.
8. Азларова, А. (2025). Трансформация и развитие банковского сектора на современном этапе . Экономическое развитие и анализ, 3(1), 261–268. извлечено от <https://inlibrary.uz/index.php/eitt/article/view/65497>
9. https://cbu.uz/oz/press_center/news/2520426/?ysclid=md5817pn49281995183

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 7

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>